

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
Баранова В.Г.
“ ___ ” _____ 20__ р.

ВИПУСКНА РОБОТА

**на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.03050801 «Фінанси і кредит»**

за темою:

«Фінансова стійкість банківського комерційного закладу: проблеми забезпечення та управління»

Виконавець

студентка фінансово-економічного факультету
Орленко Оксана Борисівна

Науковий керівник

к.е.н., пр-проф, доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Арутюнян Світлана Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Орленко Оксани Борисівни

«Фінансова стійкість банківського комерційного закладу: проблеми забезпечення та управління»

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2018 рік

Випускна робота складається з 3 розділів.

У роботі розглядаються тлумачення поняття «фінансова стійкість», зокрема розглянуто фактори, що на неї впливають, методики розрахунку, зарубіжний досвід у визначенні фінансової стійкості. Проаналізовано баланс банку, зроблено вертикальний та горизонтальний аналіз балансу, надано оцінку фінансової стійкості АБ «Південний». Визначено проблеми забезпечення та управління, надано рекомендації щодо підвищення фінансової стійкості банку.

Ключові слова: фінансова стійкість, коефіцієнт надійності, достатність капіталу, рентабельність.

ANNOTATION

The final work on education of bachelor's degree

Oksana Orlenko

Financial stability of the banking commercial institution: problems of provision and management

Odessa National University of Economics

Odessa, 2018

The graduate work consists of three sections.

The graduate work considers the theoretical principles of the concept of "financial stability", in particular, factors influencing it, methods of calculation, foreign experience in determining financial sustainability are considered. The balance of the bank was analyzed, vertical and horizontal analysis of the balance was made, and the assessment of financial stability of bank "Pivdennyu". Problems

of provision and management are defined, recommendations for increasing financial stability of the bank are given.

Key words: financial stability, coefficient of reliability, capital adequacy, profitability.

Зміст

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	8
1.1 Поняття фінансова стійкість як економічна категорія.....	8
1.2. Методика розрахунку та показники фінансової стійкості.....	14
1.3. Зарубіжний досвід дослідження фінансової стійкості банку.....	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПАТ АБ «ПІВДЕННИЙ»	27
2.1. Загальна характеристика діяльності ПАТ АБ «Південний» та його місце у банківській системі України	27
2.2. Оцінка стану фінансової стійкості ПАТ АБ «Південний»	34
2.3. Аналіз можливості банкрутства ПАТ АБ «Південний»	42
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ.....	51
3.1. Проблеми забезпечення та управління фінансовою стійкістю	51
3.2. Рекомендації з підвищення рівня фінансової стійкості банку	57
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	67
ДОДАТКИ.....	

ВСТУП

Актуальність. На сьогоднішньому етапі розвитку фінансового простору банківська система посідає одне з найважливіших місць. Майже кожна фінансова операція вимагає залучення такого фінансового посередника як банк. Тож фінансова стійкість комерційного банку завдання, яке вимагає детального дослідження та теоретичного обґрунтування науковцями, впровадження та підтримання керівниками цих установ. Незважаючи на те, що банківська система, як економічне явище, зародилася давно, фінансова стійкість комерційного банку ще не має загальноприйнятого визначення, а її показники та методи досягнення не вивчені в повній мірі. Особливо гостро це питання стоїть перед вітчизняними банками. За час незалежності економіка України пережила чимало потрясінь, найбільшими з яких є світова криза 2008 року та політико-економічна криза 2014 року, яка триває нині, які залишили відчутні сліди і в банківській сфері.

Для формування довіри клієнтів, акціонерів та партнерів фінансова стійкість виступає одним з головних параметрів. Вона не повинна стати короткостроковою метою; це трудомісткий процес, який банківська установа повинна завжди враховувати та підтримувати на рівні стратегії. Перед функціонуючими банками постало питання не тільки в залученні нових клієнтів, підтримці конкурентоспроможності, а й в створенні структури активів та пасивів, яка б могла встояти при непередбачуваних подіях, сприяння ліквідності, платоспроможності банку, ефективне управління.

Фінансово стійкий банк є запорукою стабільного функціонування банківської системи країни. Такі банки не вступають в конфлікт інтересів не з державою, не з юридичними та фізичними особами, які тримають кошти на депозитах, відкрили кредитні лінії, чи для яких банк виступає посередником в грошовому обігу. Вони можуть вчасно виконати взяті зобов'язання, втриматися «на плаву» в умовах кризи, своєчасно сплачувати податки державі, виплачувати заробітну плату штату банку. Тобто бути правомірним суб'єктом національної економіки.

Метою дослідження є теоретичне визначення поняття «фінансова стійкість», дослідження засад механізму управління фінансовою стійкістю та впровадження на практиці. Згідно з цією метою, основними завданнями, що спрямованні на її досягнення є:

- аналіз сучасного стану банківської системи України;
- визначення сутності фінансової стійкості банку;
- дослідження методів розрахунку фінансової стійкості банку;
- аналіз загальних організаційних та фінансових характеристик діяльності ПАТ АБ « Банк Південний»;
- оцінка фінансової стійкості ПАТ АБ «Південний»;
- визначення проблем забезпечення і управління фінансової стійкості комерційного банку в Україні;
- запропонувати рекомендації з підвищення рівня фінансової стійкості банку.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення та управління фінансової стійкості комерційного банку.

Предмет дослідження - економічні і правові відносини, які складаються між банком та іншими суб'єктами з приводу забезпечення фінансової стійкості комерційного банку.

У даній роботі були застосовані наступні методи дослідження: порівняння – порівняння нормативних показників досліджуваного явища з показниками, які є у банківській установі; аналіз – розкладання загального поняття «фінансової стійкості» на її конкретні показники та, як наслідок, синтез; розрахунків – кількісне вимірювання показників; метод первинних статистичних спостережень; побудова математичних моделей. Для виконання практичної частини випускної роботи була використана програма Microsoft Excel.

Проблемою фінансової стійкості комерційного банку займалися такі вчені як: Р.І. Шіллер, Е. Дж. Долан, Р. Дж. Кемпбелл, Р. Л. Міллер, П. С. Роуз, Дж. Ф. Сінкі, Дж. К. Ван Хорн. З вітчизняних вчених їй приділяли увагу Ж. В. Вітлінський, В. П. Пантелєєв та С. П. Халява, Н. М. Шелудько, О. Д. Вовчак,

Л. А. Ключко, С. А. Святко, Є. В. Склеповий, Л. Ю. Петриченко, М. Довгань, О. Д. Заруба, А. М. Мороз, М. І. Савлук.

Випускна робота виконувалась на базі звітності банку ПАТ «Банк Південний». В якості інформаційної бази виступали законодавчі та нормативні акти, нормативно-інструктивні документи НБУ, монографії та наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, офіційні матеріали НБУ, статистична інформація, консолідована фінансова звітність ПАТ «Банк Південний».

ВИСНОВКИ

На сьогоднішній день поняття «фінансова стійкість» ще не є вивченим повністю та потребує змін у підходах до вивчення цього поняття, а також змін у нормативних показниках, які відповідали сьогоднішньому стану економіки. Не існує єдинопринятого визначення фінансової стійкості, незважаючи на широку теоретичну базу. Відсутній єдиний підхід до розрахунку показників фінансової стійкості. Про те саме це поняття є важним у нестабільному розвитку фінансового сектора, як світового, так і вітчизняного. Адже фінансова криза 2008 року довела: фінансовий сектор настільки глобалізований та інтегрований, що негативні тенденції, які відбуваються у розвинених країнах перейдуть і до інших представників.

Фінансовій стійкості у своїх наукових роботах приділили увагу такі вчені, як: Р.І. Шіллер, Е. Дж. Долан, Р. Дж. Кемпбелл, Р. Л. Міллер, П. С. Роуз, Дж. Ф. Сінкі, Дж. К. Ван Хорн. З вітчизняних вчених їй приділяли увагу В. В. Вітлінський, В. П. Пантелєєв та С. П. Халява, Н. М. Шелудько, О. Д. Вовчак, Л. А. Клюско, С. А. Святко, Є. В. Склеповий, Л. Ю. Петриченко, М. Довгань, О. Д. Заруба, А. М. Мороз, М. І. Савлук.

На нашу думку, найбільш вдалим визначенням поняття «фінансова стійкість» є запропоноване В. Коваль, стійкість банку – це його здатність виконувати свої обов'язки перед клієнтами, кредиторами і вкладниками, забезпечувати потреби в короткостроковому і довгостроковому кредитуванні в умовах впливу змінюваних зовнішніх і внутрішніх факторів. Крім того, якщо систематизувати всі запропоновані тлумачення, можна дійти висновку, що фінансова стійкість – це внутрішній стан банку, який характеризується здатністю виконувати ним його зобов'язання перед клієнтами, які користуються усіма видами банківських послуг, партнерами та власниками, витримувати негативні зовнішні та внутрішні фактори з найменшим втратами, а також відповідати нормативним показникам, які вимагає НБУ.

Поки що немає єдиної методики визначення фінансової стійкості банку. Усі існуючі підходи різняться показниками та їх допустимими значеннями.

Фінансову стійкість банку не можливо визначити порахувавши один показник, вона характеризується системою фінансових коефіцієнтів. Основними коефіцієнтами для визначення стійкості банку є коефіцієнт надійності, коефіцієнт фінансового важелю, коефіцієнт участі власного капіталу в формуванні активів – достатність капіталу, коефіцієнт захищеності активів власним капіталом, коефіцієнт мультиплікатора капіталу.

Національним банком України для підтримання стабільності та стійкості як банків, так і банківської системи передбачено застосування нормативів достатності капіталу, які також використовуються при фінансовому аналізі діяльності банків. Одним із основних критеріїв надійності і стійкості банків у рамках нагляду виступає саме достатність капіталу.

Ще одним важливим показником є ліквідність. Ліквідність банку – це його спроможність забезпечувати своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, завдяки збалансованості між строками та сумами погашення розміщених активів і строками та сумами виконання зобов'язань, а також строками та сумами інших джерел і напрямів використання коштів. З метою її підтримання банк повинен мати певний резерв коштів для виконання непередбачених зобов'язань, які можуть бути обумовлені як змінами стану грошового ринку, так і фінансовим станом клієнтів або банків-партнерів.

Ще одним методом визначення фінансової стану банку є рейтингова оцінка банків. Система CAMELSO – офіційно визнана вдосконалена система рейтингової оцінки банків, яку широко використовують наглядові органи багатьох країн світу. Система CAMELSO є бальною та ґрунтується на поєднанні оцінки кількісних та якісних показників, бухгалтерського підходу та професійного судження. Нагляд за банками, що ґрунтується на оцінках ризиків за цією рейтинговою системою, полягає у визначенні загального стану банку на підставі стандартизованих критеріїв, що охоплюють усі напрямки його діяльності.

В результаті аналізу фінансового стану банку отримані задовільні результати. На протязі аналізованого періоду банк «Південний» завершував кожен рік з позитивним результатом. Прибуток за 2013-2017 роки показ різний рівень величини, в окремі роки, та коливався в межах від 51891 тис.грн до 96691

тис.грн. Найбільш прибутковим був 2014 рік 96691 тис.грн. В 2017 році в порівнянні з 2016 обсяг прибутку зменшився на 17058 тис.грн. Це не є критичним, адже рік все одно завершено без збитків. Показники обсягів кредитування продемонстрували збільшення в 2017 році до 2016 року. Крім цього в 2017 році за класами боржників непрацюючі кредити фізичних осіб складають 62% від загального обсягу кредитів наданих фізичним особам. Непрацюючі кредити юридичних осіб займають 10% від загального обсягу кредитів наданих цій категорії. Аналіз балансу свідчить про тенденцію до збільшення статей як активів, так і капіталу та зобов'язань. Про це збільшення є пропорційним. Акціонерний капітал банку є вищим за мінімально дозволений, а в 2017 році був збільшений з 956894 тис.грн до 1339051 тис.грн. По загальним показникам фінансової стійкості банк показує задовільні результати. Окрім коефіцієнта участі власного капіталу у формуванні активів, інші показники або відповідають нормативним значенням або їх перевищують. В 2017 році вищеназваний коефіцієнт показав зменшення до 9% при нормативному значенні в 10 %. Це свідчить про те, що банк в разі непередбачуваної ситуації не зможе покрити свої втрати власним капіталом . Захист дохідних активів знаходиться на низькому рівні, проте в 2013 він мав негативний показник 0,06, то вже в 2017 році цей показник знизився до негативного значення 0,11 . Це свідчить про те, що банку потрібно нарощувати власний капітал, а також посилити захист дохідних активів.

Деякі показники рентабельності в 2017 році показали тенденцію до зменшення. Так загальний показник рентабельності склав в 2017 році 161,5%, що менше ніж в 2013 році, але більше ніж в 2016 році. Рентабельність активів знаходиться на низькому рівні та в 2017 році склала 0,20%. В порівнянні з 2013 роком вона зменшилась на 0,29%. Рентабельність дохідних активів теж показала динаміку до зменшення. З 0,63 % в 2013 році вона зменшилась до 0,26%.

Рентабельність власного капіталу, в порівнянні з 2013 роком, в 2017 році зменшилась з 3,18% до 2,28. Незважаючи на збільшення величини акціонерного капіталу, його рентабельність зменшилась у 2017 році до 3,88%. Так, рентабельність зменшується, але має позитивне значення. Безпосередня оцінка фінансової стійкості банку показала, що стійкість банку знаходиться на

середньому рівні. За нормативами ліквідності банк перевищує мінімально встановлене значення. АБ «Південний» не загрожує банкрутство, принаймні в подальші 2 роки, а також є прогноз до збільшення прибутку.

Проблеми, які стосуються банківської системи, притаманні і банку «Південний». Вони пов'язані насамперед з якістю активів, відповідно банк проводить політику збільшення резервів під видані кредити. Керівництву банку рекомендовано сформулювати загальну стратегію розвитку, яка була б спрямована на підвищення рівня фінансової стійкості. Розширити асортимент пропонованих послуг та продуктів, активніше залучати вільні грошові кошти населення та суб'єктів господарювання. Нарощувати акціонерний капітал, а також створити окремий підрозділ ризик-менеджменту та розвивати культуру ризику.

Для прибуткового та ефективного функціонування банку необхідна стабілізація економічної, соціальної і політичної ситуації в державі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зверяков М.І. Управління фінансовою стійкістю банків: підручник / М.І. Зверяков, В.В. Коваленко, О.С. Сергеева. – Одеса: Видавництво «Атлант», 2014. – с. 484
2. Словник української мови : в 11 т. – Т. 9. – К. : Наукова думка, 1978. – 916 с. с. 293
3. Міжнародна конвергенція оцінки капіталу і стандартів капіталу. Виправлена версія [Електронний ресурс]. – Базель, 2004. – Режим доступу: <http://www.bis.org>.
4. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123698
5. Коваль В.М. Надійність і стійкість комерційних банків: оцінка та регулювання: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2001. – 17 с.
6. Фетисов Г.Г. Устойчивость банковской системы и методология ее оценки. – М.: Экономика, 2003. – 497 с
7. Зінченко В.О. Сутність і поняття стійкості банківської системи / В.О. Зінченко// Вісник Української академії банківської справи. – 2007.- № 2(23). – С. 84-87
8. Ключко Л.А. Фінансова стійкість комерційного банку, методи її оцінки та зміцнення : автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / Л.А. Ключко. – Науково–дослідний фінансовий ін-т при Міністерстві фінансів України. – Київ : 2002. – 21 с.
9. Шелудько Н. До визначення фінансової стійкості комерційного банку / Н.Шелудько // Вісник Національного банку України. – 2000. – № 3. – с. 40–44.
10. Бліндюк О. Надійність комерційного банку і фактори, що її визначають / О.Бліндюк // Все про бухгалтерський облік. – 2003. – № 11 (799). – С. 13–16
11. Дзюблюк О.В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія / О.В. Дзюблюк, Р.В. Михайлюк. – Тернопіль: ТНЕУ, 2009. – 316 с.
12. Аналіз діяльності комерційного банку: Навч. посібник для вузів / Ред. Ф .Ф. Бутинець, Ред. А.М. Герасимович. - Житомир : Рута, 2001.- 383 с.

13. [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1354/1/>
14. Крухмаль, О. В. Оцінка фінансової стійкості як динамічної характеристики банку / О. В. Крухмаль // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. тез. доп. ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України». – Суми: УАБС НБУ. – 2006. – С. 150-151
15. Данилюк, М. О. Фінансовий менеджмент [Текст]: навч. посібник / М. О. Данилюк, В. І. Савич. – К. : ЦНЛ, 2004. – 204 с
16. [Електронний ресурс] – Режим доступа: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2371599-nbu-pomaksiv-grafik-zbilsenna-minimalnogo-kapitalu-bankiv.html>
17. Порядок визначення та затвердження рейтингової оцінки банку за рейтинговою системою CAMELSO// Рішення Правління Національного банку України від 01.11.2016 р. № 393-рш
18. [Електронний ресурс] – Режим доступа: http://eprints.kname.edu.ua/45271/1/ilovepdf_com-40-41.pdf
19. Ходачник Г. Е. Зарубежный опыт диагностики кризисного состояния в банковской сфере / Г. Е. Ходачник // Менеджмент в России и за рубежом. –2001. – № 4. [Електронний ресурс] – Режим доступа: www.cfin.ru/press/management/2001-4/07/.
20. Іщенко О.О. Система індикаторів фінансової стійкості банку: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії / О.О. Іщенко // Ефективна економіка. – 2015. – №5 » [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4094>
21. Офіційний сайт АБ «Південний» [Електронний ресурс] – Режим доступа: <https://bank.com.ua/ru/about/reporting/>
22. Показники банківської системи України [Електронний ресурс] – Режим доступа: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593
23. [Електронний ресурс] – Режим доступа: <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/>

24. Консолідована фінансова звітність АБ «Південний» за 2013 рік
25. Консолідована фінансова звітність АБ «Південний» за 2014 рік
26. Консолідована фінансова звітність АБ «Південний» за 2015 рік
27. Консолідована фінансова звітність АБ «Південний» за 2016 рік
28. Консолідована фінансова звітність АБ «Південний» за 2017 рік
29. Звітність НБУ: Розподіл кредитів, наданих фізичним та юридичним особам, за класами боржника
30. Законом України «Про поновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>
31. Череп А. В. Розробка моделі прогнозування банкрутства комерційних банків України на основі зарубіжного досвіду / А. В. Череп, О. А. Комісаренко // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2013. – Вип. 1. – С. 18–23.
32. Дробязко Л.О., Любіч О.О., Свистун А.О. Аналіз розвитку банківського бізнесу в Україні в першій половині 2017 року/ Л.О. Дробязко, О.О. Любіч, А.О. Свистун// Фінанси України. - 2017.- Вип 8.- С.92-113
33. [Електронний ресурс] – Режим доступа: <https://economics.unian.ua/finance/2107306-moodys-pidvischilo-reytingi-shesti-ukrajinskih-bankiv.html>
34. Тимошенко О.П. Стійкість банківської системи України: теоретичний аспект / О.П. Тимошенко // Науковий вісник БДФА: Збірник наукових праць. Вип. 4 (13): Економічні науки. — Чернівці, БДФА, 2008. — С. 59-65.
35. Коваленко В.В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика: монографія / Коваленко В.В. — Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. — 228 с
36. [Електронний ресурс] – Режим доступа: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=61023905#top
37. [Електронний ресурс] – Режим доступа: <https://minfin.com.ua/ua/2017/12/22/31559343/>

38. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mind.ua/publications/20178327-rejting-bankiv-osin-2017>
39. Бортніков Г. П. Гармонізація механізму управління ризиками банків із міжнародними стандартами / Г. П. Бортніков, О. О. Любіч // Фінанси України. - 2017. - № 3. - С. 70-85
40. Дадашова П. Макроекономічні ефекти від запровадження буфера консервації капіталу в українському банківському секторі/ Дадашова П., Йонссон М., Онищенко Г. // Вісник НБУ.-2018.- №1.- С. 36-43